

Steven KNEPPER – Ethan STONEMAN – Robert WYLLIE

Byung-Chul Han. A Critical Introduction

– Polity Press, Cambridge, 2024., 210 str.

Polity Press, ugledni britanski izdavač, poznat po objavljivanju djela vodećih mislilaca i znanstvenika u područjima kao što su sociologija, političke znanosti, filozofija i kulturne studije, često objavljuje djela koja istražuju suvremena pitanja pružajući kritički uvid u moderno društvo i kulturu. Njihova izdanja obuhvaćaju širok spektar tema uključujući globalizaciju, identitet, moć i društvene promjene, čime potiču intelektualnu raspravu i angažman. Tako je ove godine u sklopu njihove edicije *Ključni suvremeni mislioci* svjetlo dana ugledala knjiga *Byung-Chul Han. A Critical Introduction*. Knjiga je, zapravo, zbirka radova koje su objavili Steven Knepper, Ethan Stoneman i Robert Wyllie, vrlo dobri poznavatelji Hanove misli.

Byung-Chul Han filozof je karakterističan po svom kritičkom preispitivanju suvremenoga društva, posebno usredotočujući se na učinke digitalne komunikacije i neoliberalizma. Autor je tridesetak knjiga koje pokrivaju širok raspon tema, s posebnim naglaskom na fenomene povezane s tehnologijom, neoliberalizmom, radom, individualizmom i moći. Njegov rad široko je interdisciplinaran, kombinira filozofiju, sociologiju,

politologiju, teologiju i psihologiju. Kao autora karakterizira ga pristupačnost i konciznost, radi dostizanja široke publike, uključujući i one koji nisu filozofi. Njegove ideje potiču na razmišljanje o tome kako se identiteti formiraju u digitalnom dobu te kako se pojedinci suočavaju s pritiscima društvenih očekivanja i normi koje nameće tehnologija. Unatoč tomu što neki kritičari odbacuju njegova djela kao »pop filozofiju«, Hanovi tekstovi obilježeni su ozbiljnim naporom da se preispita sloboda u digitalnom dobu, zalažući se za oblike zajedništva koji nadilaze dostignuća vođena egom gdje on osobito potiče otvorenost prema drugima i svijetu.

Knjiga *Byung-Chul Han. A Critical Introduction* podijeljena je u šest poglavlja u kojima navedeni autori analiziraju pojedine teme iz Hanova opusa. Tako u prvom poglavlju Wyllie propitkuje fenomen *burn-outa* u okviru današnjega društva koje se temelji na postignućima i uspjehu. Na tragu Hana, on zapaža da »izgaranje« nije samo rezultat vanjskih pritisaka ili neuspjeha, već je zamršeno, povezano s unutarnjom dinamikom kulture postignuća. Suvremena kultura promiče neumoljivu potragu za uspjehom i samooptimizacijom, navodeći pojedince da sami sebe iskorištavaju u ime osobnih i profesionalnih uspjeha. Han tvrdi da neoliberalni zahtjev za produktivnošću dovodi do mentalne i fizičke iscrpljenosti, svodeći život na neumoljivu samoeksploataciju. Wyllie ističe da je važno prepoznati te obrasce kako bismo se mogli osloboditi okova

koje nam nameće društvo te potiče na promišljanje o alternativnim vrijednostima koje bi mogle donijeti ravnotežu i zadovoljstvo. On osobito kritizira ulogu obrazovnih institucija u ovjekovječivanju kulture uspjeha. Tako Wyllie ističe kako su sveučilišta, umjesto da služe kao prostori za intelektualno istraživanje, postala arene za samoiskorištavanje. To odražava šire društveno pitanje gdje se osobna vrijednost izjednačava s postignućima i uspjehom, što dovodi mnoge do psihičkih problema. Ta dinamika stvara kulturu u kojoj je neuspjeh neprihvatljiv, a svaka pogreška doživljava se kao katastrofa, što dodatno pojačava pritisak na pojedince da neprestano teže savršenstvu.

U drugom poglavlju isti autor promišlja o načinima oslobađanja pojedinaca od samoiskorištavanja unutar društva uspjeha i pozitiviteta istražujući alternativne modele koji potiču autentičnost i zajedništvo. Ta promišljanja otvaraju prostor za dijalog o tome kako se možemo osloboditi okova uspjeha koji nas često sputavaju, omogućujući nam da pronađemo dublje veze s drugima i sami sa sobom. Wyllie se oslanja na Hanov filozofski okvir da bi istražio raspoloženja poput dosade i umora koji mogu dovesti do otvorenosti prema drugima i svijetu. On također naglašava važnost introspekcije i samoprihvatanja, potičući nas da prepoznamo vlastite potrebe i želje, što može rezultirati autentičnijim životom. Wyllie se na tragu Hana usredotočuje na važnost raspoloženja (*Stimmung*) i na to kako ono

oblikuje našu otvorenost prema svijetu. Oslanjajući se na zapadne i istočne filozofske tradicije, predlaže kozmopolitizam koji se temelji na emocionalnom usklađivanju i povezivanju preko kulturnih granica. Ta perspektiva poziva na preispitivanje naših svakodnevnih interakcija i načina na koje se povežemo s drugima, naglašavajući da su emocionalne veze ključne za izgradnju zajednice i razumijevanja u globaliziranom svijetu.

Autor trećega poglavlja, Stoneman, uranja u koncept transparentnosti koji karakterizira moderna digitalna društva, a tom se temom osobito bavio Han. U društvu transparentnosti ljudi su prisiljeni otkriti svaki aspekt sebe, što vodi do gubitka unutarnjega svijeta i dubine. Stoneman se poziva na Hanov argument da digitalno društvo karakterizira sustavna prisila prema transparentnosti. Stoneman, kroz Hanovu leću, tvrdi da sve to dovodi do društva u kojem su pojedinci izolirani, pretjerano izloženi i podložni kontinuiranom nadzoru i kontroli, što u konačnici dovršava totalizaciju rada u postindustrijskim društvima. Rad postaje sveobuhvatan i sveprožimajući aspekt života pojedinca u suvremenom postindustrijskom društvu. Ta dinamika stvara okruženje u kojem se autentičnost gubi, a površnost postaje norma, što dodatno otežava izgradnju stvarnih emocionalnih veza među ljudima. U tom kontekstu Stoneman naglašava potrebu za redefiniranjem odnosa prema privatnosti i identitetu kako bi se ponovno usposta-

vila ravnoteža između javnoga i privatnoga života.

Četvrto poglavlje, koje potpisuje također Stoneman, istražuje pojam »digitalne psihopolitike«, kojega je skovao Byung-Chul Han da bi opisao suvremeni način upravljanja koji se koristi digitalnom tehnologijom za kontrolu nad pojedincima. Stoneman raspravlja o tome kako digitalne tehnologije, preko svojih inherentnih pristranosti, omogućavaju oblik kontrole koji je podmukliji od tradicionalnih disciplinskih biopolitičkih metoda. On istražuje mehanizme kontrole u digitalnoj eri, gdje psihopolitička moć djeluje manipulacijom individualnih želja i ponašanja pomoću prikupljanja podataka i nadzora, suptilno potičući ljude na samoregulaciju i konformizam. Ta dinamika stvara nov oblik društvene norme, gdje se privatnost sve više gubi u korist transparentnosti, a identitet postaje fluidan koncept koji se neprestano preoblikuje pod utjecajem algoritama i društvenih mreža. Ta transformacija utječe ne samo na pojedince već i na kolektivne identitete stvarajući zajednice koje su istodobno povezane i izolirane dok se paralelno suočavaju s izazovima dezinformacija i polarizacije.

U petom poglavlju Knepper na tragu Hana promišlja o pojmu vremena u modernom društvu koje je pod utjecajem brzine i učinkovitosti. Zalaže se za povratak sporijem, kontemplativnom iskustvu vremena, što omogućava dublju refleksiju i smislenija iskustva. On Hanov pojam trajanja predstavlja kao protuotrov frenetičnom ritmu moder-

noga života. Knepper ističe Hanovo zagovaranje kontemplativnih praksi koje omogućuju pojedincima da dožive vrijeme potpunije i smislenije. To uključuje sudjelovanje u aktivnostima koje potiču prisutnost i povezanost, kao što su umjetnost, vrtlarstvo i filozofska refleksija. Te prakse, prema Knepperu, ne samo da obogaćuju osobno iskustvo već i jačaju zajednice stvarajući prostor za dijalog i razumijevanje među ljudima.

U šestom i posljednjem poglavlju Knepper raspravlja o važnosti Erosa (ljubavi i žudnje) kao načina susreta s »Drugim« u svijetu koji je sve više autorreferencijalan. Suprotstavlja to suvremenoj opsesiji samoljubljem i erozijom pravih odnosa. Knepper se slaže s Hanom u zagovaranju povratka istinskim, smislenim susretima s Drugim, koji mogu pružiti bogatije, ispunjenije iskustvo života. Ta veza naglašava zajedničku kritiku tendencije suvremenoga društva prema komodifikaciji i površnosti te uzajamno uvažavanje dubine i misterija koje Eros može donijeti u ljudske odnose.

U cjelini knjiga na jednom mjestu sveobuhvatno i detaljno preispituje filozofski doprinos Byung-Chul Hana, nudeći uvid u njegove kritike modernoga društva. Namijenjena je filozofima, sociolozima, teolozima i svima koji traže dublje razumijevanje ljudske naravi i međuljudskih odnosa u današnjem svijetu, ali prije svega onima koji se žele upoznati s mišlju Byung-Chul Hana. Njome autori pozivaju čitatelje da na tragu Hanove filozofije preis-

pitaju vlastite vrijednosti i uvjerenja te ih potiču na aktivno sudjelovanje u stvaranju autentičnih veza koje nadilaze površne interakcije. Hanova analiza digitalne komunikacije i njezinih društvenih utjecaja ključna je za razumijevanje kulturnih pomaka koje donosi tehnologija. Istraživači u tim područjima imat će koristi od njegovih uvida u to kako digitalna kultura oblikuje ljudsko ponašanje i društvene norme. Ta knjiga ta-

koder istražuje načine na koje se pojedinci mogu osloboditi okova digitalne ovisnosti, potičući kritičko promišljanje o vlastitim navikama i izborima. U tom smislu, autori na tragu Hana nude i praktične strategije za uspostavljanje ravnoteže između *online* i *offline* života, naglašavajući važnost svjesne prisutnosti u svakodnevnim interakcijama.

Šimo Šokčević